

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА

УДК 355.02:355.44

С. П. МОКЛЯК

ОФСЕТНА ПОЛІТИКА ІНДІЇ ПРИ ІМПОРТІ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ

Розглянуто офсетну політику Індії при імпорті озброєння та військової техніки з метою забезпечення потреб власних збройних сил. Досліджено формування ринку офсетних угод з використання потенціалу військово-технічного співробітництва з провідними державами світу для підвищення рівня розвитку власної економіки та підприємств оборонно-промислового комплексу.

Ключові слова: *офсет, військово-технічне співробітництво, оборонно-промисловий комплекс, озброєння та військова техніка, товари військового призначення та подвійного використання.*

Мокляк С. П. Офсетная политика Индии при импорте вооружения и военной техники

Рассмотрена офсетная политика Индии при импорте вооружения и военной техники с целью обеспечения потребностей собственных вооруженных сил. Исследовано формирование рынка офсетных соглашений по использованию потенциала военно-технического сотрудничества с ведущими государствами мира для повышения уровня развития собственной экономики и предприятий оборонно-промышленного комплекса.

Ключевые слова: *офсет, военно-техническое сотрудничество, оборонно-промышленный комплекс, вооружение и военная техника, товары военного назначения и двойного использования.*

Mokliak Sergii. Offset policy of India when importing weapons and military equipment

The offset policy of India is considered in the import of weapons and military equipment to meet the needs of its own armed forces. The formation of the market offset agreements with the use of the potential of military-technical cooperation with the leading countries of the world to increase the level of development of own economy and enterprises of the defense industry complex is explored.

Keywords: *offset, military-technical cooperation, defense-industrial complex, armament and military equipment, military goods and dual-use goods.*

В умовах тривалої збройної агресії проти України, коли ключовим завданням держави є суттєве підвищення рівня боєздатності Збройних Сил та інших силових структур, особливого значення набувають питання формування та реалізації політики військово-технічного співробітництва (ВТС).

Переорієнтація ринків та внутрішнє переозброєння мають стати основними її пріоритетами на середньострокову перспективу, досягнення яких передбачає підвищення ефективності державного регулювання галузі, забезпечення належного рівня фінансування відповідних заходів та координації дій на міжнародних ринках озброєнь. Так, переформатування вектора ВТС з іноземними державами має здійснюватись із додержанням міжнародних зобов'язань України за умов пріоритетності її національних інтересів.

Ефективне використання оборонного потенціалу України, збалансована політика ВТС, дієві інструменти фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони мають стати пріоритетними напрямками структурних реформ оборонної галузі.

Зокрема, відповідно до Стратегії національної безпеки України (п. 4.2) «... концепції та програми реформування та розвитку органів сектору безпеки і оборони та оборонно-промислового комплексу мають узгоджуватися за єдиним задумом...». Основними завданнями підготовки держави до відсічі збройної агресії (п. 4.3) повинно стати «... підвищення здатності ОПК до функціонування в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду, модернізація і випереджувальний розвиток ОПК, нарощування його виробничих можливостей, імпортозамі-

щення та збільшення власного виробництва критичних комплектуючих і матеріалів...». У розділі III (п. 17) Воєнної доктрини України одним із завдань воєнної політики визнано необхідність «...підвищення спроможностей вітчизняного ОПК за рахунок впровадження новітніх технологій та використання можливостей військово-технічного співробітництва з державами — стратегічними партнерами України...»¹.

Так, виникає необхідність застосування Україною такої практики у ВТС з іноземними державами при імпорті озброєння та військової техніки (ОВТ), яка суттєво зменшуватиме навантаження на бюджет та економіку України в цілому.

Вигідною альтернативою є забезпечення можливостей України щодо використання при закупівлі озброєння та військової техніки офсету — компенсації за придбану продукцію оборонного призначення у вигляді своєї інвестиції в економіку країни-імпортера.

Досвід застосування офсетних схем багатьма європейськими країнами свідчить про доцільність закупівлі за такими схемами сучасного ОВТ як для власних збройних сил (внутрішній офсет), так і для просування продукції національного оборонно-промислового комплексу (ОПК) на світові ринки. Для України в цьому контексті корисним може стати досвід країн, які мають добре розвинуту нормативно-правову базу у сфері застосування компенсаційних схем та розглядають офсет як обов'язкову та невід'ємну частину закупівлі за імпортом продукції та послуг військового призначення.

Питання застосування офсетних угод при закупівлі ОВТ досліджували такі вітчизняні та іноземні фахівці, як В. Артяков, В. Бадрак, С. Бондарчук, В. Бегма, В. Горбулін, В. Зубарев, О. Їжак, В. Копчак, О. Кутовий, Ю. Малишенко, О. Свергунов, С. Чемезов, А. Шевцов та інші². Зокрема О. Їжак, Ю. Малишенко, А. Шевцов розглядали питання застосування офсетних угод країнами-членами Вишеградської групи³. Однак питання застосування офсетних схем країнами, що розвивають власну оборонну промисловість розглянуто недостатньо.

Основоположним документом, що регламентує в Індії закупівлю ОВТ (у тому числі в форматі військово-технічного співробіт-

ництва), є «Положення про оборонні закупівлі» (Defence Procurement Procedure, DPP), прийняте в грудні 2002 року. Структура та механізми реалізації DPP неодноразово переглядалися та доповнювалися у 2003, 2005, 2006, 2008, 2009, 2011, 2013, 2016 роках⁴.

Згідно з положеннями DPP планування воєнних закупівель в Індії проводиться виходячи з перспектив розвитку збройних сил на довгостроковий (15 років), середньостроковий (5 років) та короткостроковий (щорічний) періоди. За ним формуються відповідно довгостроковий комплексний перспективний план (Long Term Integrated Perspective Plan), середньостроковий план закупівель (Services Capital Acquisition Plan) та щорічний план закупівель (Annual Acquisition Plan).

Спочатку DPP було прийнято під впливом Каргільського кризи 1999 року, який міг обернутися повномасштабними бойовими діями між Індією та Пакістаном. До цього система військових закупівель в Індії функціонувала з внутрішньовідомчих директивним документам і не мала розгалуженої правової бази. Прийняття DPP дозволило регламентувати і оптимізувати процес придбання військової техніки з введенням таких норм, як іноземні інвестиції в галузь та трансферт технологій.

Перше DPP ввело класифікацію військових закупівель по категоріях «Buy» (прямі закупівлі), «Buy & Make» (прямі закупівлі з подальшим виробництвом в Індії) та «Make» (виробництво в Індії). З прийняттям редакції від 2006 року (DPP-2006) були введені підкатегорії «Buy» (Indian) і «Buy» (Global) із закупівлею відповідно виключно у індійських виробників та у індійських або зарубіжних виробників. При цьому із закупівель категорії «Buy» (Indian) мінімум 30% повинні були складати компоненти (роботи) місцевого виробництва, з проведенням фінально-складальної частини робіт індійською компанією.

У редакції DPP-2008 від 2009 р. (Amendment 2009) категорія «Buy & Make» була розширена введенням додаткової категорії «Buy & Make» (Indian), яка передбачає призначення головного виконавцями контракту виключно індійські компанії. Зарубіжні постачальники могли брати участь у подібних закупівлях тільки в ролі субпідрядників. Для угод по даній категорії була визначена

мінімальна частка робіт індійських учасників на рівні 50% від вартості контракту. За своїм змістом та механізмами реалізації закупівлі категорії «Buy & Make» (Indian) практично ідентичні категорії «Make» за винятком відсутності у «Buy & Make» (Indian) стадії місцевих НДДКР.

Така класифікація військових закупівель зберігається і в останній редакції DPP-2016:

- «Buy» (Global);
- «Buy» (Indian);
- «Buy & Make» (with Transfer of Technology);
- «Buy & Make» (Indian);
- «Make».

Необхідно відмітити, що категорії «Buy & Make» (Indian) та «Make» мають на меті стимулювання розвитку індійського ОПК, однак внаслідок необхідності проведення комплексу НДДКР та вкладення суттєвих фінансових коштів ці категорії не можна використовувати для задоволення короткострокових потреб збройних сил Індії. До того ж, процедури узгодження угод по категоріях «Buy & Make» (Indian) та «Make» надто складні та мало відпрацьовані, що багато в чому є причиною відсутності пропозицій з даного напрямку. У цілому, наявність великого числа категорій закупівель ускладнює процес класифікації угод та правові механізми їх реалізації.

Згідно з регламентом виконання, введеному DPP-2006, офсетна пропозиція надається компанією-претендентом у рамках подачі основної пропозиції. Вона включає пропозицію щодо виконання офсетних зобов'язань (Offset Obligation) та складається із технічного (Technical Offset Offer) і комерційного розділів (Commercial Offset Offer).

Ознайомлення з офсетною пропозицією проводиться одночасно із основним контрактом. Пропозиція розглядається у два етапи — управлінням по закупівлям та комітетом з узгодження контрактів міністерства оборони Індії (Contract Negotiating Committee), із залученням представників DOFA. Після вивчення пропозиції приймається остаточне рішення. При цьому, оцінка пропозиції по офсетній частині контракту не впливає на процес

вибору переможця щодо основному предмету угоди. Однак, підписання контракту з компанією-переможцем проводиться виключно після позитивного вердикту комітету з погодження контрактів щодо офсетної частини основної пропозиції.

Підписання офсетного контракту проводиться одночасно із підписанням основного контракту.

Компанія-постачальник має право звернутися до управління із закупівель з запитом на перегляд пропозицій офсетної частини контракту протягом всього терміну його виконання. Розгляд подібних заявок та винесення рішення є пріоритетом ради з оборонних закупівель міністерства оборони Індії. З усіх спірних питань щодо офсетних програм остаточним є рішення управління із закупівель.

Головною правовою неузгодженістю в індійській практиці офсету є процедури оподаткування та митних відрахувань. Оскільки, продукція вироблена в рамках офсетних угод, часто підпадає в одну категорію із імпортом.

Виходячи з цього виникають наступні проблеми:

для індійських компаній, що імпортують компоненти іноземного виробництва для виконання контрактів з міністерством оборони Індії, передбачено звільнення даних поставок від сплати митних зборів, у той час як поставки іноземних компаній, що беруть участь в реалізації офсетних програм, підпадають під обов'язкову сплату митних та компенсаційних мит як постачальники імпортової продукції. Виходом є реалізація офсетних програм у форматі «спільних підприємств» з рівним статусом індійських та іноземних партнерів, що здатна стати потужним важелем залучення іноземних партнерів та спрощення процедур;

іноземні партнери на відміну від індійських компаній зобов'язані оплачувати акцизні збори (зі ставкою 14,4%) на матеріали індійського походження, що використовуються у виробництві кінцевої продукції;

кінцева продукція як результат виробництва, розміщеного іноземними компаніями на індійських підприємствах, обкладається податком з продажів / ПДВ.

Також, до загальних проблем індійської закупівельної політики, що ускладнюють подальший ріст оборонних закупівель є:

недостатня оперативність проходження процедур узгодження та затвердження при наявності певної структурної замкнутості, а також переважна частка зарубіжних закупівель, що вимагають складних процедур узгодження;

наявність тривалих процедур прийняття рішень, що включає 11 фаз, починаючи зі стадії оцінки пропозицій та відбору претендентів до постконтрактного моніторингу та контролю, що проходять по лінії відповідно семи комітетів та 13 різних відомств. Ситуація ускладнюється спірними моментами та наступними розглядами апеляцій постачальників, що виникають під час різних узгоджень;

наявність у DPP внутрішніх суперечностей, як за категоріями учасників (іноземні постачальники, індійські державні та приватні компанії), так і по класифікації закупівель за категоріями («Buy», «Buy & Make», «Buy & Make» (Indian) та «Make»), що часто мають дублюючий характер.

Таким чином, можемо констатувати, що ринок офсетних угод є складним та масштабним механізмом. Індійський досвід офсетної політики є ілюстрацією прагнення держави, що впроваджує ефективні схеми з використання потенціалу військово-технічного співробітництва з провідними державами світу для підвищення рівня розвитку власної економіки та підприємств ОПК.

1. Горбулін В. П., Шеховцов В. С., Шевцов А. І. ОПК України: кроки до стабілізації діяльності та розвитку в умовах гібридної війни. URL: <http://rapograma.niss.gov.ua/content/articles/files/10-1484136629.pdf>. 2. Офсетна політика держав в умовах глобалізації. Оцінки та прогнози: монографія / В. М. Бегма, С. П. Мокляк, О. О. Свергунов та ін.; за заг. ред. В. М. Бегми. Київ: НІСД, 2011. 352 с. 3. Їжак О. І. Застосування офсетних (компенсаційних) програм при здійсненні імпорту товарів військового та подвійного призначення. Регіональний філіал НІСД у м. Дніпропетровську. URL: <http://www.niss.gov.ua/monitor/august08/17.htm/>. 4. Defence Procurement Procedure 2016. Capital Procurement. URL: https://mod.gov.in/dod/sites/default/files/dppm.pdf_0.pdf.

Mokliak Sergii. Offset policy of India when importing weapons and military equipment

In the context of prolonged armed aggression against Ukraine, when the key task of the state is a significant increase in the combat capability of the Armed Forces and other security structures, issues of the formation and implementation of the policy of military-technical cooperation (MTC) are of particular importance.

Reorientation of markets and internal re-equipment should become its main priorities in the medium-term perspective, the achievement of which involves increasing the efficiency of state regulation of the industry, ensuring an adequate level of financing of appropriate measures and coordinating actions on international arms markets. Thus, the reformatting of the MTC vector with foreign states should be carried out in compliance with the international obligations of Ukraine in the conditions of priority of its national interests.

Effective use of Ukraine's defense potential, a balanced MTC policy, and effective financial security instruments for the security and defense sector should become priority areas for structural reforms in the defense sector.

So, there is a need for Ukraine to apply such practice in the MTC with foreign states when importing armaments and military equipment (AME), which will significantly reduce the burden on the budget and economy of Ukraine as a whole.

The advantageous alternative is to provide Ukraine with the opportunity to use the equipment for the purchase of armaments and military equipment offset — compensation for purchased defense products as a kind of investment in the economy of the importing country.

The experience of using offset schemes in many European countries suggests the expediency of purchasing modern anti-aircraft weapons schemes for their own armed forces (internal offset) and for promoting the products of the national defense industrial complex (DIC) to world markets. For Ukraine, in this context, the experience of countries with a well-developed legal framework in the area of application of compensation schemes and considering offset as a compulsory and an integral part of the procurement of imports of military products and services may become useful.

The basic document governing the procurement of weapons and ammunition in India (including military-technical cooperation) is the «Defense Procurement Procedure» (DPP), adopted in December 2002. The structure and implementation mechanisms of DPP have been repeatedly revised and supplemented in 2003, 2005, 2006, 2008, 2009, 2011, 2013, 2016 years.

According to the DPP, the planning of military procurement in India is based on the prospects for the development of the armed forces for the long-term (15 years), medium-term (5 years) and short-term (annual) periods. It follows a Long Term Integrated Perspective Plan, a Services Capital Acquisition Plan, and an Annual Acquisition Plan.

In accordance with the implementation regulations introduced by DPP-2006, the offset proposal is submitted by the applicant company in the submission of the main offer. It includes Offset Obligation and consists of Technical Offset Offering (Commercial Offset Offer) and Commercial Offset Offer (Off Offset Offering).

Acquaintance with the offset proposal is carried out simultaneously with the main contract. The proposal is being reviewed in two stages, the Procurement Management and the Contract Negotiation Committee of India, with the involvement of representatives of DOFA. After examining the proposal, the final decision is taken. In this case, the evaluation of the proposal on the offset part of the contract does not affect the process of selecting the winner in relation to the main subject of the transaction. However, signing a contract with the winning company is made only after the positive verdict of the committee for the approval of contracts for the offset part of the main offer.

The offset transaction market is a complex and large-scale mechanism. The Indian offset policy experience is an illustration of the state's desire to introduce effective schemes for the use of the potential of military-technical cooperation with the leading countries of the world to increase the level of development of its own economy and defense industry enterprises.

Keywords: offset, military-technical cooperation, defense-industrial complex, armament and military equipment, military goods and dual-use goods.

УДК 355/359-5/-9

В. В. ПЕТРОВ

ПРИНЦИПОВІ ВІДМІННОСТІ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ США «ТРАМПОВСЬКОГО ПЕРІОДУ»: ФЕНОМЕН НОВОГО ІЗОЛЯЦІОНІЗМУ

Проаналізовані концептуальні і прикладні аспекти Стратегії національної безпеки США, ухваленої Адміністрацією 45-го Президента США Дональда Трампа з точки зору актуального та потенційного впливу цієї Стратегії на американську геополітику та позиціонування України у цій політиці геополітичного суперництва.

© ПЕТРОВ Валентин Володимирович – кандидат політичних наук, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України